

ANÀLISI DE LA GUERRA CIVIL A TRAVÉS DELS TESTIMONIS ORALS DE MATARÓ

No pretenem pas sentar càtedra amb una comunicació com aquesta, sinó més aviat exposar les nostres hipòtesis sobre l'objecte d'estudi després d'una anàlisi, i constatar les limitacions amb què ens trobem.

Ja és de sobres coneguda, per haver estat exposada per molts i destacats historiadors, la tesi que durant la guerra civil en el camp republicà i a Catalunya amb una claredat i una violència esfereïdores, s'enfrontaren una tendència revolucionària i una altra clarament contrarevolucionària, que tenen la seva explicació en la conjuntura internacional del moment.

L'URSS d'Stalin es va trobar amb una revolució no prevista per ningú, i en el moment més inoportú, quan estava portant a terme la seva política de "Front Popular", d'aliança amb una part de la burgesia per parar els peus a l'ascens del feixisme a Europa. No li interessava espantar aquesta burgesia amb el fantasma de la revolució, per tant va fer mans i mànigues per aturar-la i que no anés més enllà. La seva intervenció en el conflicte respongué als seus interessos geopolítics de gran potència, i acabà per controlar tota la política de la zona republicana a través del xantatge del subministrament de material militar, que per altra part era amb comptagotes, i la infiltració del partit comunista.

A la zona republicana es produí una contradicció entre la revolució en marxa portada per la gent del carrer, i la praxi de la direcció política d'aquesta revolució.

Aquesta interpretació recolza en l'anàlisi de documentació que correspon al nivell de la superestructura política.

Ara bé, quina relació es pot establir entre aquest nivell superestructural i la quotidianitat de la vida? En unes altres paraules, com vivia la gent diàriament aquests problemes polítics contradictoris? Com l'afectaven? Tenia hom consciència d'allò que feia?

Movent-nos en el terreny de la història local, ¿ens serveix això per analitzar els esdeveniments ocorreguts a Mataró d'ençà del juliol de 1936? Les anècdotes de la vida quotidiana, ¿tenen una relació de causa efecte amb aquesta situació general o s'expliquen per elles mateixes? Els testimonis orals, no ho contradiuen pas?

Segons citació de Ronald Fraser, *la història oral pot servir per a la indagació del paper de la consciència, de la subjectivitat en el procés històric. Pretén adreçar-se, per exemple, a investigar les condicions subjectives que, per damunt de les bases materials, permeten a les classes dominades internalitzar certes ideologies de les classes dominants i, ben sovint, transformar aquestes ideologies en altres fins propis de la seva classe.*

Una volta especificats aquests interrogants que presenten un escull passem a veure quines hipòtesis ho esclareixen.

Allò en què coincideixen tots els testimoniatges orals és en el que té lloc al carrer des del 19 de juliol mateix, l'ambient, diguem-ne, revolucionari, manifestat a través de signes externs: la gent armada, les sigles de les organitzacions obreres pintades per tot, els mocadors vermells o negres al coll, el puny tancat, les empreses col·lectivitzades, etc. Externament sembla que alguna cosa ha canviat.

Posem com a hipòtesi que a partir d'aquell moment té lloc a Catalunya, —i per tant a Mataró— una revolució social. Amb les col·lectivitzacions de la indústria i del camp creiem que comença una veritable revolució, ja que desapareixen les relacions socials de producció pròpies del capitalisme i els obrers mataronins en aquest cas, van demostrar que sense el concurs de ningú eren capaços d'organitzar la producció, que amb el seu treball sol fins i tot millorava la societat.

Però, ¿podem dir-li a una persona que ha passat per les “txeques” que el que s'esdevé el 36 és una revolució, admetent que no fos feixista, sinó senzillament conservadora o de missa?

Els temors d'un dirigent anarquista qualificat com Garcia Oliver, expressats a Abad de Santillán, que la revolució derrumbarà els dics de la moral i transformarà el poble en una *perillosa fera, llançada al saqueig desenfrenat, a l'incendi i a l'assassinat, si no se li oposa una força organitzada*, es van complir plenament. Aleshores, era allò una revolució? Són els morts inherents a tota revolució?

Algunes morts tenen explicació per la significació política del personatge, però moltes d'altres van ser realment gratuïtes o per motius obscurs, com la dels germans Clavell que sacsejà la societat mataronina de l'època. Això desprestigià la revolució i portà més mal que bé.

Quan una munió de gent sense consciència revolucionària i d'un minso nivell cultural, el *Lumpenproletariat*, s'empara de les armes i té el poder, portat per les seves mateixes misèria i desesperació fa el que temia Garcia Oliver. Aquest mateix va dir al periodista rus Koltsov que la gent de la CNT-FAI no eren responsables de cap delictes. Els atribuï, si de cas, a delinqüents comuns, emparats sota la bandera roja i negra.

Que això no era el que pretenien els responsables polítics als quals se'ls escapava el control de la situació, ho veiem per l'anècdota següent.

El factòtum de la patronal mataronina i la bèstia negra dels sindicalistes era Narciso Marfà. Quan al juliol de 1936 va ser detingut a Barcelona, la seva dona va

venir a demanar ajuda al Sindicat del Gènere de Punt de Mataró. Els sindicalistes van anar a Barcelona i el van alliberar. Desoient les recomanacions que ells mateixos li feren, se'n tornà a la capital i el detingueren de nou. Aquesta vegada, amb penes i treballs els de Mataró se'l tornaren a emportar i fins i tot tingueren un accident i ferits en xocar l'automòbil amb què viatjaven amb un tranvia.

Qui era més conscient del que passava sinó els dirigents capacitats? Vegem com ho denuncia Peiró en el seu *Perill a la reraguarda*.

Constrasten moltíssim la manera com es viu el juliol de 1936, amb esperança i expectació, a nivell de la vida de cada dia, de les activitats que afecten tothom, a com es viu el 1939, amb desmoralització i cansament de tot. En l'entremig ha tingut lloc una gran decepció, un drama. Les contradiccions inherents al procés revolucionari s'han aguditzat tant que han acabat amb la mateixa revolució en no poder-les superar.

Amb aquestes ratlles no pensem haver descobert res de nou ni molt menys haver exhaurit el tema, només hem fet un esborrany i esperem que les nostres hipòtesis serviran per promoure el diàleg i l'anàlisi per comprendre i saber valorar aquest fet cabdal de la nostra història.

Josep Xaubet i Vilanova